

ਗੁਲਦਸਤੇ

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ !
ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 1 ਤੋਂ 10 ਤੱਕ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ਕਸ਼: ਭਾਗਵੰਤੀ ਪੁਰਬਾ
E-Mail: bhagwanti.purba@gmail.com

ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਸਰਹਿੰਦ

ਨੰਨ੍ਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿੱਕੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਅਨੁਭਵ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਲਦਸਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਖੁਸ਼ਬੂ ਵਰਗੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਲਦਸਤੇ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਲੀਆਂ ਵੀ। ਇਹ ਰਲਕੇ ਆਪਣੀ ਖੜਬੜ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਘਰ ਨੂੰ ਮਹਿਕਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵਗਦੀਆਂ ਤੱਤੀਆਂ ਲੂਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮੀਰ ਦੇ ਬੁੱਲ ਬਣ ਕੇ ਰੁਮਕਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਦੇ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਸਮੇਂ ਵਾਂਗ ਵਹਿੰਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਫਲ ਮੁਸਕਾਨ ਰੋਸ਼ਮੀ ਗੁਮਾਲ ਬਣਕੇ ਬਹੁੜਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਦੋਲਤ ਕੋਈ ਮਰੁੱ-ਮਰੁੱ ਕਰਦੀ ਜਿੰਦ ਵੀ ਜੀਣਾ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੁੱਲ ਤੇ ਕਲੀਆਂ ਸਾਡੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਮਾਸੂਮ ਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਰੱਬ ਵਰਗੇ...। ਇਹ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਜਾਏ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਪਣੇ-ਪਰਾਏ ਦੇ ਵੀ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਟਹਿਕਦੇ-ਮਹਿਕਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਹਿਕ-ਮਹਿਕ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕੀਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕੀਏ।

ਗੁੱਡ ਨਾਈਟ ਜਾਂ ਗੁੱਡ ਮੋਰਨਿੰਗ ਦਾ ਰੱਟਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ "ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮੈਡਮ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁੱਡ ਮੋਰਨਿੰਗ ਤੇ ਗੁੱਡ ਨਾਈਟ ਆਖਿਆ ਕਰੋ..."। ਖ਼ੈਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਸੁਸਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਮਿੱਠੇ ਜਿਹੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 'ਦਾਦਾ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਸੁਭ ਸਵੇਰ' ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਹਿਕ ਘੁਲ ਗਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੰਨ੍ਹਿਆਂ ਮੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਬੋਲ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੁਆ ਜਿਹੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ...।

ਸਵੇਰੇ ਤੇ ਰਾਤੀ ਸਾਡੀ ਨਿੱਕੀ ਬੱਚੀ ਭਰਾ ਦੇ ਗੀਸੇ ਸਾਡੇ ਪੈਰ ਛੂਹਣ ਦੀ ਜਿੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੈਰ ਛੂਹਣ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਦੁਆਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਦੇ ਹਾਂ। ਪੈਰ ਛੂਹਣ ਦੀ ਜਿੱਦ ਕਰਦੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੜੀ ਔਖ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਦੇਵੀ ਏ-ਕੰਨਿਆ ਦੇਵੀ, ਤੇ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਛੂਹਦੀ ਹੈ? ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 'ਸੁਭ ਸਵੇਰ' ਕਹਿ ਕੇ ਬੱਚੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਹੱਥ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਮ ਲੱਗੀ "ਦਾਦਾ ਮੰਮੀ ਦੇਖੋ ਇਹ ਮੇਰਾ ਜੂੜਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਮੁੰਡਾ ਬਣ ਗਈ" ਮੈਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ 'ਹਾਂ ਬੇਟਾ ਤੁਸੀਂ ਮੁੰਡਾ ਬਣ ਗਏ' ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਝਟਪਟ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਛੂਹ ਲਏ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਉਸ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਅਤੇ ਸੁਝ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ 'ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਦੇਵੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸਤਾਦ ਵੀ ਏ'। ਕਦੇ ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਉਦਾਸ ਹੋਵਾਂ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਪੁੱਛਣਗੇ 'ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਹੋ?' ਉਹ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਅੱਧੀ ਉਦਾਸੀ ਉੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ...।

ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਓ' ਉਹ ਬਹਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ 'ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੰਬਲ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈ?' ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕੰਬਲ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਹੈ 'ਤੇ ਉਹ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੰਬਲ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ 'ਬੇਟਾ ਸੁਕਰੀਆ' ਉਹ ਬੋਲਿਆ 'ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਕਰੀਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੇਰਾ 'ਫਰਸ' (ਫਰਜ਼) ਹੈ' ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਸਿਆਣੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ "ਤੁਸੀਂ ਐਡੀ ਸੋਹਣੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਿੱਥੋਂ ਸਿੱਖੀ ਹੈ?" ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ "ਮੈਨੂੰ ਆਪੀ ਪਤਾ ਹੈ" ਪਰ ਫਿਰ ਗੰਭੀਰ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਮੱਥੇ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਪਲ ਕੁ ਸੋਚ ਕੇ ਬੋਲਿਆ "ਓ-ਹੋ-ਯਾਦ ਆਇਆ-ਟੀ.ਵੀ. ਵਾਲਾ ਅੰਕਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਸਲੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੜਕ ਤੇ ਇੱਕ ਅੰਕਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-ਅੰਕਲ ਸੁਕਰੀਆ' ਪਰ ਅੰਕਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਕਰੀਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੇਰਾ 'ਫਰਸ' (ਫਰਜ਼) ਹੈ।

ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਬੱਚੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਿਵੇਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਗੁੱਠਿ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜਦਕਿ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੇਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਮਝਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਫਰਸ ਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਤੇ ਬਜਿੱਦ ਸੀ ਕਿ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਫਰਸ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਟੀ.ਵੀ. ਵਾਲਾ ਅੰਕਲ ਜੋ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਬੜੀਆਂ ਸੁਝ ਵਾਲੀਆਂ ਵੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀਆਂ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਹਾਸਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਖੇੜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਫੁੱਲ ਕਲੀਆਂ ਹੀ ਤਾਂ ਜਾਪਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਹਿਕ-ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਗੁਲਦਸਤੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ...।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤਾਂਈ, ਸੇਵਾ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ, ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤਾਂਈ, ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਣਾ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਤਾਂ, ਸਾਡੇ ਤਾਂਈ, ਖੂਬ ਨੇ ਲਾਡ ਲਡਾਏ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਅੱਜ ਬਚਪਨ ਦੇ, ਫਿਰ ਦਿਨ ਯਾਦ ਨੇ ਆਏ, ਏਸ ਪਿਆਰ ਦਾ, ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵੀ, ਜਾ ਕੇ ਕਰਜ਼ ਚੁਕਾਣਾ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ.....

ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਰੋਂਦੇ, ਮੰਮੀ ਖਿਝ ਕੇ, ਦੋ ਤੁਹਾਡੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਤਾਰੇ ਚੰਦਰਮਾਂ ਵਿਖਾ ਵਿਖਾ, ਰੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਣਾ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ.....

ਯਾਦ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਚੀਜ਼ੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੁਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਬਾਂਹਾਂ ਤੋਂ ਫੜ੍ਹ, ਚੁੱਕ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਮੋਢੇ ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਬਾਬੇ ਪੋਤੇ ਨੇ ਚੀਜ਼ੀ ਲੈਣ ਲਈ, ਦੁਕਾਨ ਵੱਲ ਤੁਰ ਜਾਣਾ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ.....

ਦਾਦੀ ਜੀ, ਪਿਆਰੇ, ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ, ਝੁਟੇ ਖੂਬ ਝੁਟਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਝੁਟੇ ਮਾਟੇ, ਗਾ ਗਾ ਕੇ, ਖੂਬ ਮਨ ਪਰਚਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਨੀ ਭੁੱਲੇ, ਦਾਦੀ ਜੀ ਦਾ ਗਾਣਾ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ.....

ਕਈ ਵਾਰ ਮੰਮੀ ਰੋਟੀ ਦਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਕੜ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਦਾਦੀ ਜੀ ਗੋਦੀ ਬਹਿ ਕੇ, ਉਹੀ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਸੀ, ਛੋਟੀ ਬੁਰਕੀ, ਮੱਖਣ ਲਾ ਲਾ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੇ ਖੁਆਣਾ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ.....

ਕਈ ਪੜਾਅ ਤਾਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਕਈ ਪੜਾਅ ਨੇ ਆਉਣੇ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਤੇ, ਵਧੀਆ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣੇ, ਹਰ ਸੁੱਖ ਪਾ ਕੇ ਝੋਲੀ ਤੁਹਾਡੀ, ਦੁੱਖ ਲਈ ਮੂਹਰੇ ਆਣਾ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ.....

ਦਾਦਾ ਦਾਦੀ ਜੀ, ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ, ਖੁੰਡੀ ਹੱਥ ਹੋ ਆਈ, ਫਰਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤਾਂਈ, ਵੇਖੋ ਗੀ ਲੋਕਾਈ, ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੁਤਾਹੀ ਕਰਕੇ, ਮਗਰੋਂ ਨਾ ਪਛਤਾਣਾ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ.....

ਪੁੱਤ, ਵਹੁਟੀਆਂ, ਪੋਤੇ, ਪੋਤੀਆਂ, ਗੁਲਦਸਤਾ ਖੂਬ ਹੋ ਸਜਦਾ, ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਖੂਬ ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਛੱਡਦਾ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁੱਲਾਂ ਵਰਗੇ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਮੁਰਝਾਣਾ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ.....

ਕਈ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ, ਇਹ ਨੇ ਫਰਜ਼ ਭੁਲਾਉਂਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਦ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੰਝੂ ਫਿਰ ਵਹਾਉਂਦੇ, ਫਿਰ ਕੀ ਫਾਇਦਾ, ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਉਤੇ, ਦੀਵੇ ਬਾਲਣ ਜਾਣਾ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ.....

ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤਾਂਈ, ...

ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ